

Модернізація. Суб'єктність. Розвиток: Як Україні вистрибнути з архаїзації та деградації

IV Громадянський лекторій на тему «Інноваційний прорив і «нова індустріалізація» як складові модернізації України

27 березня 2021 року, Київ

Дорогі друзі!

Дорогі односторонці та неодносторонці!

Обставини життя не дозволили мені взяти участь у вашій мабуть що цікавій [розмові](#) — ані вживу, ані за допомогою інтернету. Але думками, серцем та душею — я з вами.

Гадаю, що індустріалізація та індустріальна проблематика — це зараз чи не ключова тема для України — для її виживання та майбуття, якщо таке майбуття взагалі буде мати місце. Бо нині не виглядає неможливим сценарієм і припинення існування України.

Отже, ключова онтологічна проблема існування Української держави — це [проблема суб'єктності](#), [суб'єктного розвитку](#), а також суверенітету — і як [політико-юридичної категорії](#), і як категорії культурної, [ментальної](#), екзистенційної. Брак суб'єктності — це найтяжчий наслідок колоніалізму та бездержавності.

Радянська Україна на момент припинення існування СРСР була досить розвинутим в індустріальному відношенні господарством, хоч і технологічно застарілим та енергонеефективним. Але головна вада була у тім, що цілепокладання для всього цього індустріального комплексу відбувалося переважно не в УРСР, а в Москві — на загальносоюзному рівні. Тому в Україні не було досвіду прийняття стратегічних рішень, не було досвіду відповідальності за власні рішення. Не кажучи вже про досвід «амбітної держави» або «держави розвитку» або *'developmental state'*. А покоління «червоних директорів» виявилось переважно не титанами радянської індустріалізації, а дрібними дерибанщиками, а то й просто — «похоронною командою».

Втрата, [знищення, занедбання індустріального потенціалу](#), що триває ось вже 30 років, в цілому не сприймається як національна катастрофа — ані українським суспільством, ані українською елітою. Особливо якщо звернути увагу, що серед нинішнього українського політичного класу майже відсутні лобісти та навіть експерти «реального сектору» економіки.

Зазначимо один дуже специфічний прояв несуб'єктного мислення, поширеного в українському інтелектуальному середовищі. А саме — протиставлення індустріальної та постіндустріальної економік. Зараз дуже поширене уявлення, що Україні слід «забити» на «реальний» сектор — оскільки відставання вже набули фатального характеру — і основні зусилля, мовляв, слід було б спрямувати на постіндустріальну економіку — збудувати в Україні свою власну «Силіконову долину» чи хоча б щось подібне на вже розгромлений білоруський *IT*-хаб. Але протиставлення індустріального та постіндустріального секторів економіки є штучним, а за настирливістю, з якою його просувають не дуже розумні та не дуже освічені політичні пропагандисти неоліберального штибу, його можна вважати навіть «мислевірусом». Іншим «мислевірусом» є нав'язування українському суспільству образу України як «аграрної наддержави».

Деіндустріалізація знизила в Україні рівень модернізованості, рівень складності суспільної організації, рівень розвитку науки, зробила суспільно привабливою «сервісну» економіку.

Але в країнах, де держава виконує функцію «мотора» [модернізації](#), розуміють, що справжній успіх постіндустріальної економіки може бути лише на основі міцного індустріального потенціалу. А в країнах, де держава або стоїть осторонь модернізаційних процесів, або де вона є суб'єктом деіндустріалізації та архаїзації, там з радістю списують колишній індустріальний потенціал на металобрухт — мовляв, ані *Google*, ані *Microsoft*, ані *Apple* не потребують заводських цехів та димових труб — отже, і нам щастя без цього застарілого мотлоху обломиться! Хай китайці та індуси трубами димлять!

Тобто зараз ідеологія деіндустріалізації перетворилась на такий своєрідний постмодерністський «карго-культ»: позбудься індустріального «хламу» — і буде тобі щастя! Інженери? Математики? Та навіщо вони потрібні! «Про яких-таких заек?» Інша справа — модні професії: фінансовий брокер, консультант з цінних паперів, ландшафтний дизайнер, айтішник, котячий ветеринар, собачий цирюльник...

Головна проблема України — це навіть не індустріальний занепад та міграція в інші країни розумних та енергійних. Головна проблема — це відсутність суб'єкту розвитку, здатного до цілепокладання та вольової дії. Дійсно — право на вільний розвиток треба ще вибороти — і не тільки у Москви, але й у Заході — просто так його не дають.

Звісно, при цьому нема і не повинно бути ніяких ілюзій та порожніх надій щодо можливостей держави створити справедливе та гармонійне життя — навіть якщо ця держава буде справжнім *'developmental state'*! Ніяких надій на «авторитарну модернізацію» та іншу лі-кван-ювщину чи глазьєвщину в українських умовах бути не повинно!

Надії можуть покладатись лише на складну, багатовимірну, солідарну співпрацю (1) громадянського суспільства, (2) інноваційного (переважно середнього) бізнесу, (3) суб'єктно налаштованого політичного класу та (4) амбітної «держави-партнера»! Держави, яка робить ставку на «людський капітал», на науку, філософію, культуру, освіту та нелінійний розвиток.

Сподіваюсь, що [Студреспубліка](#) та [Партія «Республіка»](#), а також їхні друзі, [інтелектуальні товариші та попутники](#), стануть тим ядром майбутнього соціального суб'єкту розвитку, що переломить цю постмодерністсько-деградаційну ситуацію, і за 10 років Україна стане зовсім іншою — розвинутою та індустріалізованою. Але не за зразками середини ХХ століття — як то було на момент смерті СРСР та почасти триває є досі, а вже за зразками середини ХХІ століття.

Слава модернізації!

Смерть ворогам прогресу та розвитку!